

A PÁRIZSI
FÜZETBŐL

GYERE, LÉPJÜNK BE A KÉPBE!

Alfred Sisley: Hó Louveciennes -ben

Lénának

Csaknem egyszerű téli jelenet.
Fehér és szürke egymásba tűnik.
Vastagon, durván felvitt festékek
jelzi a hó súlyát, mélységeit.

Megüli a tájat és elvakít.
A centrumban kis fekete alak.
Arca nem látszik, nekünk háttal áll,
megigézik a hatalmas havak.

Mire gondolhat? Meg nem tudhatjuk,
magunkkal el a képről nem hívhatjuk.
Nincs más megoldás, be kell lépni –

habozás nélkül, sok időnk nincsen,
megtörténhet ott bármikor minden! –
a kép terébe. Nincs mitől félni.

+ Ez a vers az első párizsi füzet elején van, az Üvegvilágban, ki tudja miért(?), nem szerepel. A festményt, Léna nagymama emlékezete szerint egy kiállításon látták, a háború első telén. Sokáig, döbbenten álltak a kép előtt, bűvöletébe kerültek, teljesen megigézte őket, akkor írhatta a verset s aztán valószínű megfeledkezett róla, vagy direkt nem akart a könyvbe más képzőművész alkotása ihlette verset felvenni, ha már Malevics megtisztelte csodálatos illusztrációival.

– Tatjana Bogdanova

FEHÉR FÉNY A HORIZINTON

Paul Severin Kröyer: Nyári este a déli parton

30

Elegáns nők elhagyatott tengerparton,
körültük már ólálkodik az alkony.
Gomolyognak a homály szobrai,
a múlt testetlen, lomha árnyai.
A magasabb hosszú, fehér ruhában
ébred álmodik. Álmában nyár van.
Fején billeg a hetyke kis kalap,
fehér ruhában az alacsonyabb,
narancssárga öv, karcsú derekán,
mire gondolhat? Nem tudni. Talány.
Mezítlen lába homokba süpped,
nyomai azonnal tovatűnnek,
eltörlik a felcsapó, fehér habok,
nyugtalan a tenger, üvölt, kavargó.
A sirályok nem tudni hol bujkálnak,
azt sem mikor lesz vége a sétának?
Hideg kéken folyik egymásba minden,
tenger folytatódik a kék égben,
és rímel a szürke, nedves homokra
a fel-felcsapó, növekvő hullámokra,
a horizonton feltűnő fehér fény.
Minden jóra fordulhat még a végén.

+ *A verset amint az első párizsi füzet keltezése mutatja 1915. január 11-én írta, valószínű azért nem szerepel az Üvegvilágban, mint általában az ezekben az években született festmények ihlette versei. Úgy gondolhatta, hogy Malevics illusztrációival ezek nem klappolnának, noha erről szó nincsen. „A képet egy, skandináv festőket bemutató kiállításon láthattuk, – emlékezik Léna nagymama. – Sokáig állingáltunk tétován a kép előtt, megejtett a két sétáló nő mélabús magánya. Mindezzel együtt a festményből valami hihetetlen nyugalom áradt, ezért is lepett meg bennünket a jelenlévő Malevics szűkszavú közlése, igen jó festő volt, a tiszta északi fény hatása érdekelte szegényt, a végén bele is örült.” – Tatjana Bogdanova*

CSONTVÁZAK VITÁJA EGY HALOTT EMBER ALATT

Ensor James víziója

31

Első

„Takarodj innen, ebadta férgé,
utolszor azért nézz fel az égre,
a napot ugyan felhők takarják,
de megmutatja még egyszer arcát,
hogy emlékezhess, lenn a pokolban.
Az akasztottat hagyd ott, ahol van!”

Második

„Nézd az a bambát, fetreng a földön,
a halottat is a porba döntöm,
mert ő az enyém, el ez se hitte,
már megragadta, el nem vihette.
Takarodj innét! Enyém a hulla!
Keress másikat! Kuss a pokolba.”

Harmadik

„Mocskos beste dög, legalább nézz szét,
álarcos nézők várják a véget
buta harcunknak. Miért nem őket,
marcangolod szét? Vidd az élőket!
Hagyd meg nekem az akasztott embert,
ha meg akarod élni decembert!”

Első

„Az a balfácánt, már leütöttem,
kotródj innét, mocskos hitetlen.
Zokogva nézzed, forogva porban,
mint marcangolom szét alattomban.
Enyém a hulla! Doronggal vernek
az álarcosok. Megérdemelted!”

Második

32 Figyeljél, testvér, osztozhatnánk is.
Te is jól lagnál, jól lagnék én is,
s ennek is jutna, ott lenn a porban,
a maszkurások leshetnék hol van?
S látván zabáljuk, megijednének.
hanyatt homlok elmenekülnének.”

Harmadik

„Jól mondod testvér, lássunk már hozzá,
harang az éjfélt már szólongatja.
Nincs sok időnk már, vissza kell menni,
de addig hullánk meg kéne enni!
Kiszíphatnánk az alvadó vérét,
akár bámuló maszkás élőkét.”

+ Az első párizsi füzetben szereplő vers érdekes módon nem szerepel az Üvegvilágban, később akadtam rá, nagymama már nem élt, így fogalmam sincs miért mellőzte. Valószínűleg akkoriban láthatta Elsor James hírhedett, különös és lehangoló festményét, melynek előterében két csontváz vitatkozik, mindkettő magának akarja az fejük fölött lógó akasztott embert. A harmadik társukat már leütötték, ő a földön fetrengve figyel, akárcsak két oldalt az óvatosan leselkedő, titokzatos álarcosok, akik nem is sejtik, hogy ők is veszélyben vannak. Iszonyú veszélyben. Nagypám Elsor James vízióját éneкли meg, s valóban a festmény egy nyomasztóan abszurd világ látomása s rimel akkori hangulataira, a háború harmadik évében már meglehetősen abszurdnak láthatta a világot. – Tatjana Bogdanova

A FORGATAG

Georges Seurat: Vasárnap délután a Grande Jatte szigetén 33

Pontok.
Pontokból a világ,
amint éppen él.
Pontok.
Nők,
divatos turnőr szoknyában.
A tömeg,
amint remél.
Vasárnap délután
a Grande Jatte szigetén.
Még béke van.
A háttérben lágyan
morajlik a Szajna.
Hullámzik a remény.
A sétányon
hosszú ruhás hölgyek,
napernyők,
virágok,
gyerekek,
árnyak.
Fekete cilinderes urak.
Ki tudja kire
várnak?
A sétapálca
kört ír le
a tiszta levegőben
és a pontokra mutat.
A festmény mozgásban van,
legalábbis a mozgás
látszatát kelti.
A hölgyeket nézik az urak.
A festmény felszíne
széttöredezett,
villóznak a pontok,
bizonyos távolságból

összefolynak,
hullámszak,
akár a Szajna,
és elbűvöl
34 a briliáns színek
megejtő hatalma.
Pontok.
A világ
pontokból
összeállított rajza.
A színekké
átváltozó
pontok
lágyan villódzó fátyla.
A sétálókra borul,
a világra.
Mögöttük
a balsejtelem
lüktető pontocskái,
idejüket kivárva.
Veszélyt,
fenyegetettséget
asszociálva.

+ „Természetesen a más festmények ihlette versekhez hasonlóan – nézegeti a verset és az előkeresett Seurat albumban a reprodukciót Léna nagymama –, ez a Seurat világát megörökítő kísérlet sem szerepel az Üvegvilágban, a már emlegetett okok miatt. Ha a kötetet Malevics rajzai határozzák meg, zavaróan hatna, vélte nagyapád, egy másik képzőművész jelenléte. A festményt, valamikor 1918 kora őszén láttuk először, elbűvölt, s másnap kilátogattunk, a Szajna pari szigetre, a divatos fürdőhely sétánya, harminc évvel a festmény születése után is ugyanolyan volt, elbűvölt a forgatag, látszólag semmi nem utalt a háborúra, amely körülöttünk dühöngött, s azzal fenyegetett, hogy mohón zabálja fel az egész régi világot. De azért a színes forgatagban a sétálgató hosszú ruhás, napernyős gyerekeiket maguk után vonzó hölgyek és a fekete kalapos, öltönyös sétapálcás urak merev mosolya mögött bujkált valami megfogalmazhatatlan rettenet. Leültünk egy terasz üres asztalához, sört rendeltünk, néztük a sétálókat és minket is egyre inkább hatalmába kerített valami meghatározhatatlan, rossz előérzet. A balsejtelem pontocskái lüktettek sajgó szemem előtt. Nem felejtem el soha azt a délutánt.” – Tatjana Bogdanova